

Universal Declaration of Human Rights

دۇنيا كىشىلىك ھوقۇق خىتابنامىسى

Preamble

سۆز بېشى

Whereas recognition of the **inherent dignity** and of the equal and **inalienable** rights of all members of the human family is the foundation of freedom, **justice** and peace in the world,

ئىنسانلار ئائىلىسىنىڭ بارلىق ئەزالىرىنىڭ ئۆزىگە خاس ئىززەت - ھۆرمىتىنى ، شۇنىڭدەك ئۇلارنىڭ باراۋەر ۋە تەۋرەنمەس ھوقۇقىنى ئېتىراپ قىلىشنىڭ دۇنياۋى ئەركىنلىك ، ھەققانىيەت ۋە تىنچلىقنىڭ ئاساسى ئىكەنلىكى ،

Whereas **disregard** and **contempt** for human rights have resulted in **barbarous** acts which have **outraged** the **conscience** of mankind, and the **advent** of a world in which human beings shall enjoy freedom of speech and belief and freedom from fear and want has been **proclaimed** as the highest **aspiration** of the common people,

كىشىلىك ھوقۇقىغا ئېتىبارسىز قاراش ۋە ھاقارەت كەلتۈرۈش ئەۋج ئېلىپ كىشىلەرنىڭ ۋىجدانىنى بۇلغايدىغان ياۋۇز زوراۋانغا ئايلانغانلىقى ، ھەممە ئادەم سۆز ئەركىنلىكى ۋە ئېتىقاد ئەركىنلىكىدىن بەھرىمەن بولىدىغان ھەمدە ۋەھىمە ۋە نامراتلىقتىن خالىي بولىدىغان دۇنيانىڭ يېتىپ كېلىشى ئاددىي خەلقنىڭ ئالىي ئارزۇسى دەپ ئېلان قىلىنغانلىقى ،

Whereas it is **essential**, if man is not to be **compelled** to have recourse, as a last resort, to **rebellion** against **tyranny** and **oppression**, that human rights should be protected by the rule of law,

ئىنسانلارنىڭ ئىلاجسىزلىقتىن زوراۋانلىق ۋە زۇلۇم ئۈستىدە ئىسيان كۆتۈرمىز دەپ تەۋەككۈلگە ھەرىكەت قىلىپ يۈرمەسلىكى ئۈچۈن ، كىشىلىك ھوقۇقىنى قانۇن ئارقىلىق ئىدارە قىلىش يولى بىلەن قوغداش زۆرۈر بولغانلىقى ،

Whereas it is essential to **promote** the development of friendly relations between nations,

دۆلەتلەر ئارا دوستلۇق مۇناسىۋىتىنىڭ تەرەققىياتىنى ئالغا سۈرۈش زۆرۈرلىكى

Whereas the peoples of the United Nations have in the **Charter reaffirmed** their faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person and in the equal rights of men and women and have determined to promote social progress and better standards of life in larger freedom,

بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىغا ئەزا دۆلەتلەر خەلقىنىڭ بىرلەشكەن دۆلەتلەر پارتىيىسىدە ئۆزلىرىنىڭ ئاساسىي كىشىلىك ھوقۇقى ، ئىنسانىي ئىززەت - ھۆرمىتى ۋە قەدەر - قىممىتى ، شۇنىڭدەك ئەر - ئاياللارنىڭ باراۋەرلىك ھوقۇقى توغرىسىدىكى ئەقىدىسىنى قايتا تەكىتلىگەنلىكى ھەمدە بىر قەدەر چوڭ ئەركىنلىك ئاساسىدا جەمئىيەتنىڭ يۈكسىلىشى ۋە تۇرمۇش دەرىجىسىنىڭ ياخشىلىنىشىنى ئالغا سۈرۈشكە بەل باغلىغانلىقى ،

Whereas Member States have **pledged** themselves to achieve, in co-operation with the United Nations, the promotion of universal respect for and **observance** of human rights and fundamental freedoms,

ئەزا دۆلەتلەرنىڭ بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى بىلەن ھەمكارلىشىپ ، كىشىلىك ھوقۇقى ۋە ئاساسىي ئەركىنلىكنىڭ ئومۇميۈزلۈك ھۆرمەتلىنىشى ۋە ئەمەلگە قويۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈش يولىدا قەتئىي ئىرادىگە كەلگەنلىكى ،

Whereas a common understanding of these rights and freedoms is of the greatest importance for the full realization of this pledge,

Whereas [(h)wɛər'æz]

...لىقى ئۈچۈن

inherent [in'hɪərənt]

بۇرۇندىن بار، ئەسلىدىن بار بولغان، تۇغما، تەبئىي

dignity ['dɪgnɪtɪ]

قەدەر-قىممەت، غۇرۇر

inalienable [in'eɪljənəbl]

كەم بولسا بولمايدىغان، دەخلى تەرۈزسىز

justice ['dʒʌstɪs]

ھەققانىيەت، مەنستەمسىلىك

disregard [.dɪsri'gɑ:d]

ھاقارەت كەلتۈرۈش

barbarous ['bɑ:bərəs]

ياۋۇز

outrage ['aʊtreɪdʒ]

قەيەش-ھەرىكەت

conscience ['kɒnʃəns]

ۋىجدان

advent ['ædvənt]

يېتىپ كېلىش

proclaim [prə'kleɪm]

ئېلان قىلماق

aspiration [,æspə'reɪʃən]

ئارزۇ، ئۈمىد

essential [ɪ'sɛnʃəl]

زۆرۈر

compel [kəm'pel]

مەجبۇرىي بولماق

rebellion [ri'beljən]

ئىسيان

tyranny ['tɪrənɪ]

زوراۋانلىق

oppression [ə'preʃən]

زۇلۇم

promote [prə'məʊt]

ئىلگىرى سۈرۈش

Charter ['tʃɑ:tə]

قائىدە-تۈزۈم، نىزامنامە

reaffirm ['ri:ə'fɜ:m]

قايتا (جەزىملەشتۈرمەك) تەكىتلىمەك

pledge [pledʒ]

قەسەم، ۋەدە

observance [əb'zɜ:vəns]

بويىسۇنۇش

ئاشۇ ھوقۇق ۋە ئەركىنلىكنى ئومۇميۈزلۈك چۈشىنىشنىڭ شۇ قەتئىي ئىرادىنىڭ تولۇق ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشىغا مۇھىم تەسىر كۆرسىتىلدىغانلىقى كۆزدە تۇتۇلغانچە

Now, Therefore THE GENERAL **ASSEMBLY** proclaims THIS UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS as a common standard of achievement for all peoples and all nations, to the end that every individual and every organ of society, keeping this Declaration constantly in mind, shall **strive** by teaching and education to promote respect for these rights and freedoms and by **progressive** measures, national and international, to secure their universal and effective recognition and observance, both among the peoples of Member States themselves and among the peoples of territories under their **jurisdiction**.

يىغىن ASSEMBLY[ə'sembli]
تىرىشماق، كۈرەش strive [straiv]
قىلماق
قەدەممۇ progressive [prə'gresiv]
قەدەم
territories ['teritəri]
زېمىن، رايون، تېررىتورىيە
jurisdiction [ˌdʒʊərɪs'dɪkʃən]
ئەدلىيە ھوقۇقى

يىغىن ھازىر بارلىق خەلق ۋە بارلىق دۆلەت تىرىشىپ ئەمەلگە ئاشۇرىدىغان ئورتاق ئۆلچەم سۈپىتىدە مۇشۇ دۇنيا كىشىلىك ھوقۇق خىتابنامىسىنى ئېلان قىلىدۇ، ھەر بىر ئادەم ۋە ئىجتىمائىي ئاپپاراتنىڭ مۇشۇ خىتابنامىنى ھەر دائىم چىڭ ساقلاپ، تەلىم ۋە تەربىيە ئارقىلىق ھوقۇق ۋە ئەركىنلىكنىڭ ھۆرمەتلىنىشىنى تىرىشىپ ئالغا سۈرۈشى ھەمدە دۆلەتلەرنىڭ ۋە خەلقئارانىڭ تەدرىجىي ئىلگىرىلەش تەدبىرلىرى ئارقىلىق ئاشۇ ھوقۇق ۋە ئەركىنلىكنىڭ ئەزا دۆلەتلەرنىڭ ئۆزىدىكى خەلق ئارىسىدا، شۇنىڭدەك شۇ دۆلەتلەرنىڭ باشقۇرۇش تەۋەلىكىدىكى زېمىندا ياشايدىغان خەلق ئارىسىدا ئومۇميۈزلۈك ۋە ئۈنۈملۈك ئېتىراپ قىلىنىشى ۋە ئەمەلگە قويۇلۇشىنى ئۈمىد قىلىدۇ.

Article 1

All human beings are born free and equal in dignity and rights. They **are endowed with** reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood.

ئىگە بولماق be endowed with

1 – ماددا

ھەممە ئادەم زاتىدىنلا ئەركىن، ئىززەت - ھۆرمەت ۋە ھوقۇقتا بابباراۋەر بولۇپ تۇغۇلغان. ئۇلار ئەقىلگە ۋە ۋىجدانغا ئىگە ھەمدە بىر - بىرىگە قېرىنداشلىق مۇناسىۋىتىگە خاس روھ بىلەن مۇئامىلە قىلىشى كېرەك.

Article 2

Everyone **is entitled to** all the rights and freedoms **set forth** in this Declaration, without distinction of any kind, such as race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status. **Furthermore**, no **distinction** shall be made on the basis of the political, jurisdictional or international status of the country or territory to which a person belongs, whether it be independent, trust, non-self-governing or under any other limitation of sovereignty.

سالاهىيىتىگە ئىگە be entitled to
بايان قىلماق set forth

پەرق distinction [dis'tɪŋkʃən]
Furthermore ['fə:ðə'mb:]
بەلكى، ئۇنىڭ ئۈستىگە، يەنە كىلىپ

2 – ماددا

ھەممە ئادەم مۇشۇ خىتابنامىدە قەيت قىلىنغان بارلىق ھوقۇق ۋە ئەركىنلىكتىن بەھرىمەن بولۇش سالاهىيىتىگە ئىگە، ئۇلار ئىرقى، رەڭگى، جىنسى، تىلى، دىنى، سىياسىي قارىشى ياكى باشقا قارىشى، دۆلەت تەۋەلىكى ياكى ئىجتىمائىي كېلىپ چىقىشى، مۈلكى، تۇغۇلۇشى ياكى باشقا سالاهىيىتى جەھەتتىن قىلچە پەرقلەنمەيدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەممە ئادەم ئۆزى تەۋە دۆلەت ياكى زېمىننىڭ سىياسىي، مەمۇرىي ياكى خەلقئارا ئورنىنىڭ ئوخشاش بولماسلىقى بىلەن پەرقلەنمەيدۇ، بۇ زېمىننىڭ مۇستەقىل زېمىن، ۋاكالىتەن باشقۇرۇلۇۋاتقان زېمىن، ئاپتونومىيىسىز زېمىن ياكى باشقا ھەر قانداق ئىگىلىك ھوقۇقىغا چەك قويۇلغان ھالەتتىكى زېمىن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر.

Article 3

Everyone has the right to life, liberty and security of person.

3 – ماددا

ھەممە ئادەم ھاياتلىقتىن ، ئەركىنلىكتىن ۋە جىسمانىي بىخەتەرلىكتىن بەھرىمەن بولۇشقا ھوقۇقلۇق .

Article 4

No one shall **be held in slavery or servitude**; slavery and the slave trade shall be **prohibited** in all their forms.

4 – ماددا

ھەر قانداق ئادەمنى قۇل قىلىشقا ياكى قۇل قاتارىدا ئىشلىتىشكە بولمايدۇ ، ھەر قانداق شەكىلدىكى قۇللۇق تۈزۈمىنىمۇ ، قۇللارنى ئېلىپ - سېتىشنىمۇ مەنئى قىلىش كېرەك .

Article 5

No one shall **be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment**.

5 – ماددا

ھەر قانداق ئادەمنى رەھىمسىزلىك بىلەن قىيناشقا ياكى ۋەھشىي ، ئىنسانىيەتسىز ياكى ھاقارەت خاراكتېرلىك مۇئامىلىگە ياكى جازاغا دۇچار قىلىشقا بولمايدۇ .

Article 6

Everyone has the right to recognition everywhere as a person before the law.

6 – ماددا

ھەممە ئادەم ھەر قانداق جايدا قانۇن ئالدىدىكى كىشىلىك ئىززىتىنى ئېتىراپ قىلدۇرۇشقا ھوقۇقلۇق .

Article 7

All are equal before the law and are entitled without any discrimination to equal protection of the law. All are entitled to equal protection against any discrimination in violation of this Declaration and against any **incitement to such discrimination**.

7 – ماددا

ھەممە ئادەم قانۇن ئالدىدا باپباراۋەر ھەمدە قىلچە كەمسىتىلمەي ، قانۇننىڭ باراۋەر قوغدىشىدىن بەھرىمەن بولۇشقا ھوقۇقلۇق . ھەممە ئادەم مۇشۇ خىتابنامىگە خىلاپ ھەر قانداق كەمسىتىشتىن ۋە مۇشۇنداق كەمسىتىشكە تۈرتكە بولىدىغان ھەر قانداق قىلمىشنىڭ زىيانكەشلىكىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ، باراۋەر قوغداشتىن بەھرىمەن بولۇشقا ھوقۇقلۇق .

Article 8

Everyone has the right to an effective **remedy** by the **competent national tribunals** for acts violating the fundamental rights **granted** him by the **constitution** or by law.

8 – ماددا

ھەر قانداق ئادەم ئۆزىنىڭ ئاساسىي قانۇن ياكى قانۇنلار بەخش ئەتكەن ئاساسىي ھوقۇقى زىيانكەشلىككە ئۇچرىغاندا ، لايىقەتلىك دۆلەت سوتى ئارقىلىق بۇنداق زىيانكەشلىك ھەرىكىتىدىن ئۈنۈملۈك قۇتۇلۇپ قېلىشقا ھوقۇقلۇق .

Article 9

No one shall **be subjected to arbitrary arrest, detention or exile**.

9 – ماددا

ھەر قانداق ئادەمنى ھەر قانداق شەكىلدە قولغا ئېلىشقا ، نەزەرىيەند قىلىشقا ياكى سۈرگۈن قىلىشقا بولمايدۇ .

Article 10

Everyone is entitled in full equality to a fair and **public hearing** by an independent and **impartial tribunal**, in the determination of his rights and **obligations** and of any criminal charge against him.

چەكلەش ، تۇتماق held in

servitude ['sə:vɪtju:d]

چاكارلىق، قۇللۇق

prohibit [prə'hɪbɪt] مەنئى قىلماق

torture ['tɔ:tʃə]

قىيىن - قىستاققا ئېلىش، قىيىنماق

cruel ['kru:əl] ۋەھشىي

be subjected to دۇچار بولماق

degrade [di'greɪd] يۈزى چۈشمەك

incitement [in'saɪtmənt]

قۇتراتقۇلۇق قىلىش، رىغبەتلەندۈرۈش

remedy ['remɪdi] قۇتقۇزۇش

قۇتۇلدۇرماق

competent ['kɒmpɪtənt]

ئىقتىدارلىق، ھۆددىسىدىن چىقالايدىغان،

tribunal [traɪ'bjʊ:nl] سوت،

تەكشۈرۈش كولىگىيىسى

constitution [,kɒnstɪ'tju:ʃən]

قانۇن، نىزامنامە

grant [grænt] ئىجازەت بەرمەك،

رۇخسەت قىلماق،

be subjected to

ئۇچرىماق ، قوبۇل قىلماق

arbitrary ['a:bitrəri] خالىغانچە،

ئۆزىمەيلىچە

detention [di'tenʃən] تۇتۇپ

تۇرۇش

exile ['eksɪl] سۈرگۈن قىلىش،

public hearing

ئادىل [ɪm'pa:ʃəl]

obligation [ˌɒbli'geɪʃən]

مەسئۇلىيەت، جاۋابكارلىق

10 - ماددا

ھەممە ئادەم مۇستەقىل ھەم خالسى سوتنىڭ ئادىل ۋە ئوچۇق سوراق قىلىشى بىلەن ئۆزىنىڭ ھوقۇقى ۋە مەجبۇرىيىتىنى مۇئەييەنلەشتۈرۈشكە ھەمدە ئۆزىگە قويۇلغان ھەر قانداق جىنايى ئەيىبىنى ئېنىقلىۋېلىشقا پۈتۈنلەي تەڭ ھوقۇقلۇق .

جىنايى ئىشلار **a penal offence**

presume [pri:'zu:m] دەپ...

بىلمەك، ..دىن دېرەك بەرمەك

innocent ['inəsənt], گۇناھسىز،

بىگۇناھ

omission [əu'miʃən], قىسقارتىش،

ئېلىپ تاشلاش،

constitute [kən'stitju:t]

بەلگىلىمەك، تۈزمەك

impose [im'pəuz], سېلىق سالماق،

تاڭماق، مەجبۇرلىماق،

applicable ['æplikəbl], مۇۋاپىق،

ئۈنۈملۈك، ماس كېلىدىغان

penalty ['penəlti], جازا، جازالاش،

Article 11

(1) Everyone charged with **a penal offence** has the right to be **presumed innocent** until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defence.

(2) No one shall be held guilty of any penal offence on account of any act or **omission** which did not **constitute** a penal offence, under national or international law, at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be **imposed** than the one that was applicable at the time the penal offence was committed.

11 - ماددا

(1) جىنايى ئىشلار بىلەن ئەرز قىلىنغانلىكى ئادەم ئاقلاش جەھەتتە لازىملىق بارلىق كاپالەتكە ئېرىشكەن ئاشكارا سوتتا جىنايىتى بارلىقى قانۇن بويىچە دەلىللەنگىچە گۇناھسىز دەپ قارىلىشقا ھوقۇقلۇق .

(2) ھەر قانداق ئادەمنىڭ ھەر قانداق قىلمىشى ياكى قىلمىشىزلىقى سادىر بولغان ۋاقتىدا دۆلەت قانۇنى ياكى خەلقئارا قانۇن بويىچە جىنايى ئىشلار جىنايىتىنى شەكىللەندۈرمىگەن بولسا، جىنايى ئىشلار جىنايىتىنى ئۆتكۈزگەن دەپ ھۆكۈم چىقىرىشقا بولمايدۇ . جىنايى جازا جىنايەت ئۆتكۈزگەندە تەتبىق قىلىنىدىغان قانۇندىكى بەلگىلىمىلەردىكىدىن ئېغىرلىتىۋېتىلسە بولمايدۇ .

Article 12

No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

12 - ماددا

ھەر قانداق ئادەمنىڭ خۇسۇسىي تۇرمۇشىغا، ئائىلىسىگە، تۇرالغۇ جايىغا ۋە خەت - ئالاقىسىگە خالىغانچە ئارىلىشىۋېلىشقا بولمايدۇ، ئۇنىڭ شەنى ۋە شۆھرىتىگە ھۇجۇم قىلىشقا بولمايدۇ. بۇنداق ئارىلىشىشتىن ياكى ھۇجۇمدىن ساقلىنىش ئۈچۈن، ھەممە ئادەم قانۇننىڭ قوغدىشىدىن بەھرىمەن بولۇشقا ھوقۇقلۇق .

Article 13

(1) Everyone has the right to freedom of movement and residence within the borders of each state.

(2) Everyone has the right to leave any country, including his own, and to return to his country.

13 - ماددا

(1) ھەممە ئادەم ھەر قايسى دۆلەتلەرنىڭ زېمىنىدا ئەركىن كۆچۈشكە ۋە ئولتۇراقلىشىشقا ھوقۇقلۇق .

(2) ھەممە ئادەم ھەر قانداق دۆلەتتىن كېتىشكە، جۈملىدىن ئۆز دۆلىتىدىن كېتىشكە ھوقۇقلۇق ھەمدە ئۆزىنىڭ دۆلىتىگە قايتىپ كېلىشكە ھوقۇقلۇق .

Article 14

(1) Everyone has the right to seek and to enjoy in other countries **asylum** from **persecution**.

(2) This right may not be **invoked** in the case of **prosecutions genuinely** arising from non-political crimes or from acts contrary to the purposes and principles of the United Nations.

14 - ماددا

(1) ھەممە ئادەم زىيانكەشلىكتىن ساقلىنىش ئۈچۈن، باشقا دۆلەتلەردە پاناھ تىلەشكە ۋە پاناھلىنىشقا

asylum [ə'sailəm] پاناھگاھ

persecution [ˌpəːsi'kjuːʃən]

زىيانكەشلىك قىلىش

invoke [in'vəuk], سەپەرۋەر قىلماق،

تەلەپ قىلماق،

prosecution [ˌprɒsi'kjuːʃən]

ئەرز قىلىش، ئەيىبلەش

genuinely [dʒenjuɪnli] ھەقىقىي

يوسۇندا،

ھوقۇقلۇق .

(2) ھەقىقەتەن غەيرىي سىياسىي جىنايەت ياكى بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ ئاساسىي مەقسىتى پىرىنسىپىغا خىلاپ قىلمىش بىلەن ئەيىبلەنگەن ئەھۋال ئاستىدا ، بۇنداق ھوقۇقتىن پايدىلىنىشقا بولمايدۇ .

Article 15

- (1) Everyone has the right to a nationality.
- (2) No one shall be arbitrarily **deprived** of his nationality nor denied the right to change his nationality.

تارتىۋالماق deprive[di'praiv]

15 - ماددا

- (1) ھەممە ئادەم دۆلەت تەۋەلىكىدىن بەھرىمەن بولۇشقا ھوقۇقلۇق .
- (2) ھەر قانداق ئادەمنى دۆلەت تەۋەلىكىدىن خالىغانچە مەھرۇم قىلىشقا بولمايدۇ ، ئۇنىڭ دۆلەت تەۋەلىكىنى ئۆزگەرتىش ھوقۇقىنى ئىنكار قىلىشقىمۇ بولمايدۇ .

Article 16

- (1) Men and women of full age, without any limitation due to race, nationality or religion, have the right to marry and to found a family. They are entitled to equal rights as to marriage, during marriage and at its **dissolution**.
- (2) Marriage shall be entered into only with the free and full **consent** of the **intending spouses**.
- (3) The family is the natural and fundamental group unit of society and is entitled to protection by society and the State.

dissolution[disə'lu:ʃən]

ئايانغلىشىش، تۈگەش، پارچىلىنىش

قوشۇلماق؛ consent[kən'sent]

قوشۇلۇش

intend[in'tend]

ئۇرۇنماق،...قىلماقچى بولماق،

ئېرى ياكى ئايالى، spouses[spauz]

ھەمرا، جورا

16 - ماددا

- (1) ياش قورامغا يەتكەن ئەر - ئاياللار ئىرق ، دۆلەت تەۋەلىكى ۋە دىن جەھەتتىن ھەر قانداق چەكلىمىگە ئۇچرىماي ، تويلىشىشقا ۋە ئۆي تۇتۇشقا ھوقۇقلۇق . ئۇلار نىكاھ جەھەتتە ، توي قىلغان مەزگىلدە ۋە نىكاھ توختىمى بىكار قىلىنغاندا ، باراۋەر ھوقۇققا ئىگە بولۇشى كېرەك .
- (2) ئەر تەرەپ بىلەن ئايال تەرەپنىڭ ئىختىيار قىلىشى ۋە تامامەن ماقۇل بولۇشى ئارقىسىدىلا توي قىلىشقا بولىدۇ .
- (3) ئائىلە -- تەبىئىي ۋە ئاساسىي ئىجتىمائىي بىرلىك ، ئۇ جەمئىيەت ۋە دۆلەت تەرىپىدىن قوغدىلىشقا تېگىشلىك .

Article 17

- (1) Everyone has the right to own property alone as well as in association with others.
- (2) No one shall be arbitrarily deprived of his property.

17 - ماددا

- (1) ھەممە ئادەمنىڭ مۈلۈككە ئوڭچە ئىگىدارلىق قىلىش ھوقۇقى ، شۇنىڭدەك باشقىلار بىلەن شېرىكلىشىپ ئىگىدارلىق قىلىش ھوقۇقى بولۇشى كېرەك .
- (2) ھەر قانداق ئادەمنى مال - مۈلكىدىن خالىغانچە مەھرۇم قىلىشقا بولمايدۇ .

Article 18

Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change his religion or belief, and freedom, either alone or in community with others and in public or private, to **manifest** his religion or belief in teaching, practice, worship and observance.

manifest['mænɪfɛst]

ئىپادىلىمەك، نامايان قىلماق،

18 - ماددا

ھەممە ئادەم ئىدىيىسى ، ۋىجدانىي ۋە دىنىي ئەركىنلىك ھوقۇقىغا ئىگە . بۇ ھوقۇق شۇ ئادەمنىڭ ئۆزىنىڭ دىنىنى ياكى ئېتىقادىنى ئۆزگەرتىش ئەركىنلىكى ، شۇنىڭدەك ئۆزىنىڭ دىنى ياكى ئېتىقادىنى دىنىي ئەقىدە ، ئەمەلىيەت ، ناماز - ئىبادەت ۋە ئەمرىمەرۇپ ئارقىلىق يالغۇز ياكى ئۆم ، ئاشكارا ياكى مەخپىي ئىپادىلەش ئەركىنلىكىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ .

Article 19

Everyone has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of **frontiers**.

چېگرا، دۆلەت frontier['frʌntjə]، چېگرىسى، 19 - ماددا

ھەممە ئادەم ئۆز تەشەببۇسىنى بىلدۈرۈش ۋە پىكىر بايان قىلىش ئەركىنلىكىدىن بەھرىمەن بولۇشقا ھوقۇقلۇق . بۇ ھوقۇق مۇداخىلىگە ئۇچرىماي ئۆز تەشەببۇسىنى ساقلاپ قېلىش ئەركىنلىكىنى ۋە ئۇچۇر ھەم پىكىرلەرنى ھەر قانداق ۋاسىتە ئارقىلىق ۋە دۆلەت ئايرىمىسىغا قارىماي ئىزدەش ، قوبۇل قىلىش ۋە تارقىتىش ئەركىنلىكىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ .

Article 20

(1) Everyone has the right to freedom of peaceful **assembly** and association.
(2) No one may be **compelled** to belong to an association.

يىغىن، assembly[ə'sembli]، مەجلىس، مەجبۇرلىماق، compel [kəm'pel]، زورلىماق، 20 - ماددا

(1) ھەممە ئادەم تىنچ يول بىلەن يىغىن ئۆتكۈزۈش ۋە تەشكىلاتلارغا ئۇيۇشۇش ئەركىنلىكىدىن بەھرىمەن بولۇشقا ھوقۇقلۇق .
(2) ھەر قانداق ئادەمنى مەلۇم بىر تەشكىلاتنىڭ تەۋەلىكىگە ئۆتۈشكە زورلاشقا بولمايدۇ .

Article 21

(1) Everyone has the right to take part in the government of his country, directly or through freely chosen **representatives**.
(2) Everyone has the right of equal access to public service in his country.
(3) The will of the people shall be the basis of the authority of government; this will shall be expressed in **periodic** and **genuine** elections which shall be by universal and equal **suffrage** and shall be held by secret vote or by **equivalent** free voting procedures.

representatives ۋەكىل، ۋاكالىتچى [,reprɪzəntətɪv]

دەۋرلىك، periodic [ˌpiəri'bdɪk]، قەرەللىك

ھەقىقىي، genuine ['dʒenjuɪn]، راست

سايلام ھوقۇقى، suffrage ['sʌfrɪdʒ]، تەڭ equivalent [i'kwɪvələnt] باراۋەرلىك

21 - ماددا

(1) ھەممە ئادەم دۆلەتنى ئىدارە قىلىشقا ئۆزى بىۋاسىتە قاتنىشىش ياكى ئۆزى ئەركىن تاللىغان ۋەكىلى ئارقىلىق قاتنىشىش ھوقۇقىغا ئىگە .
(2) ھەممە ئادەم ئۆز دۆلىتىنىڭ ھۆكۈمەت ئىشلىرىغا باراۋەر پۇرسەت بىلەن قاتنىشىش ھوقۇقىغا ئىگە .
(3) خەلقنىڭ ئىرادىسى - ھۆكۈمەت ھوقۇقىنىڭ ئاساسى ، بۇ ئىرادە قەرەللىك ۋە ھەقىقىي سايلام بىلەن ئىپادىلىنىشى كېرەك ، سايلام ئومۇميۈزلۈك ۋە باراۋەر ئاۋاز بېرىش ھوقۇقىغا ئاساسلىنىشى ھەمدە يوشۇرۇن ئاۋاز بېرىش ياكى ئوبدانلا ئەركىن ئاۋاز بېرىش بويىچە ئېلىپ بېرىلىشى كېرەك .

Article 22

Everyone, as a member of society, has the right to social security and is entitled to realization, through national effort and international co-operation and in accordance with the organization and resources of each State, of the economic, social and cultural rights indispensable for his dignity and the free development of his personality.

22 - ماددا

ھەر بىر ئادەم جەمئىيەتنىڭ بىر ئەزاسى بولۇش سۈپىتى بىلەن ، ئىجتىمائىي كاپالەتتىن بەھرىمەن بولۇشقا ھوقۇقلۇق ھەمدە ئۆزىنىڭ شەخسىي ئىززەت - ھۆرمىتى ۋە كىشىلىك غۇرۇرىنىڭ ئەركىن راۋاجلىنىشى ئۈچۈن زۆرۈر بولغان ئىقتىسادىي ، ئىجتىمائىي جەھەتتىكى ۋە مەدەنىيەت جەھەتتىكى ھەر خىل ھوقۇقلاردىن بەھرىمەن بولۇشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا ھوقۇقلۇق ، بۇ ئەمەلگە ئاشۇرۇش دۆلەتنىڭ تىرىشچانلىقى ۋە خەلقئارا ھەمكارلىق ئارقىلىق ھەمدە ھەر قايسى دۆلەتلەرنىڭ تەشكىلاتى ۋە بايلىق ئەھۋالى بويىچە بولىدۇ .

Article 23

(1) Everyone has the right to work, to free choice of employment, to just and favourable conditions of work and to protection against

unemployment.

- (2) Everyone, without any discrimination, has the right to equal pay for equal work.
- (3) Everyone who works has the right to just and favourable **remuneration ensuring** for himself and his family an existence worthy of human dignity, and **supplemented**, if necessary, by other means of social protection.
- (4) Everyone has the right to form and to join **trade unions** for the protection of his interests.

remuneration
[ri,mju:nə'reiʃən] ھەق

ensure [in'ʃʊə] كاپالەتلىك قىلماق.
supplement ['sʌplɪmənt]
تولۇقلىما

23 - ماددا

- (1) ھەممە ئادەم ئىشلەشكە ، ئەركىن كەسىپ تاللاشقا ، ئادىل ۋە مۇۋاپىق خىزمەت شارائىتىدىن بەھرىمەن بولۇشقا ھەمدە ئىشسىز قېلىشتىن ساقلىنىش كاپالىتىدىن بەھرىمەن بولۇشقا ھوقۇقلۇق .
- (2) ھەممە ئادەم ھەر قانداق شەكىلدە كەمسىتىلمەي ، ئوخشاش ئىش ئۈچۈن ئوخشاش ھەق ئېلىش ھوقۇقىغا ئىگە .
- (3) ئىشلىگەن ئادەمنىڭ ھەر بىرى ئادىل ۋە مۇۋاپىق ھەقتىن بەھرىمەن بولۇشقا ، ئۆزىنىڭ ۋە ئائىلە تاۋاباتىنىڭ ئىنسانىي ئىززەت - ھۆرمەتكە لايىق تۇرمۇش شارائىتىغا ئىگە بولۇشىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىشقا ، زۆرۈر تېپىلغاندا ، ئۇنىڭغا باشقا ئىجتىمائىي كاپالەتنى قوشۇمچە قىلىشقا ھوقۇقلۇق .
- (4) ھەممە ئادەم ئۆزىنىڭ مەنپەئەتىنى قوغداش ئۈچۈن ، ئىشچىلار ئۇيۇشمىسىنى تەشكىللەش ۋە ئۇنىڭغا قاتنىشىش ھوقۇقىغا ئىگە .

Article 24

Everyone has the right to rest and **leisure**, including reasonable limitation of working hours and periodic holidays with pay.

leisure ['li:ʒə] بوش ۋاقىت

24 - ماددا

ھەممە ئادەم دەم ئېلىش ۋە بىكار يۈرۈش ھوقۇقىدىن ، ئىش ۋاقتىنىڭ چېكىنى ئەقىلگە مۇۋاپىقلاشتۇرۇش ھەمدە قەرەللىك ، مائاشلىق دەم ئېلىش ھوقۇقىدىن بەھرىمەن بولىدۇ .

Article 25

- (1) Everyone has the right to a standard of living adequate for the health and well-being of himself and of his family, including food, clothing, housing and medical care and necessary social services, and the right to security in the event of unemployment, sickness, disability, **widowhood**, old age or other lack of livelihood in circumstances beyond his control.
- (2) Motherhood and childhood are entitled to special care and assistance. All children, whether born in or out of **wedlock**, shall enjoy the same social protection.

widowhood ['widəʊhʊd] تولۇق ،
تۇل خوتۇنلۇق (ھالەت)

wedlock ['wedlɒk] توي ، نىكاھ

25 - ماددا

- (1) ھەممە ئادەم ئۆزىنىڭ ۋە ئائىلە تاۋاباتىنىڭ سالامەتلىكى ۋە پاراۋانلىقىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىش ئۈچۈن زۆرۈر بولغان تۇرمۇش سەۋىيىسىدىن ، جۈملىدىن يېمەكلىك ، كىيىم - كېچەك ، تۇرالغۇ ئۆي ، داۋالىنىشتىن ۋە زۆرۈر ئىجتىمائىي مۇلازىمەتچىلىكتىن بەھرىمەن بولۇش ھوقۇقىغا ئىگە . ئىشسىز بولۇپ قالغاندا ، كېسەل بولۇپ قالغاندا ، مەجرۇھ بولۇپ قالغاندا ، تۇل قالغاندا ، قېرىغاندا ياكى تىزگىنلىگىلى بولمايدىغان باشقا ئەھۋال بىلەن تىرىكچىلىك ئىقتىدارىنى يوقاتقاندا ، كاپالەتتىن بەھرىمەن بولۇشقا ھوقۇقلۇق .
- (2) ئانىلار ۋە بالىلار ئالاھىدە ئېتىباردىن ۋە ياردەمدىن بەھرىمەن بولۇشقا ھوقۇقلۇق . بارلىق بالىلار نىكاھلىق ياكى نىكاھسىز تۇغۇلغىنىغا قارىماي ، ئوخشاش ئىجتىمائىي مۇھاپىزەتتىن بەھرىمەن بولۇشقا تېگىشلىك .

Article 26

- (1) Everyone has the right to education. Education shall be free, at least in the elementary and fundamental stages. Elementary education shall be **compulsory**. Technical and professional education shall be made

compulsory [kəm'pʌlsəri]
مەجبۇرىي

generally available and higher education shall be equally accessible to all on the basis of **merit**.

ئارتۇقچىلىق، merit ['merit]

(2) Education shall be directed to the full development of the human personality and to the **strengthening** of respect for human rights and fundamental freedoms. It shall promote understanding, tolerance and friendship among all nations, racial or religious groups, and shall further the activities of the United Nations for the **maintenance** of peace.

قىممەت،

strengthen ['streŋθən]

كۈچەيتمەك، كۈچەيمەك

(3) Parents have a prior right to choose the kind of education that shall be given to their children.

maintenance ['meɪntənəns]

ساقلاش، ئاسراش،

26 - ماددا

(1) ھەممە ئادەم بىلىم ئېلىش ھوقۇقىغا ئىگە ، بىلىم ئېلىش ھەقسىز بولۇشى كېرەك ، ھېچ بولمىغاندا ، باشلانغۇچتا ۋە ئاساسىي باسقۇچتا شۇنداق بولۇشى كېرەك . باشلانغۇچ مائارىپ مەجبۇرىيەت خاراكتېرىدا بولۇشى كېرەك ، تېخنىكا مائارىپى ۋە كەسپىي مائارىپنى ئومۇميۈزلۈك تەسسىس قىلىش كېرەك ، ئالىي مائارىپنىڭ ئىشىكىنى نەتىجىگە قاراپ بارلىق كىشىلەرگە تەڭ ئېچىۋېتىش كېرەك .
(2) مائارىپنىڭ مەقسىتى _ ئادەمنىڭ خاسلىقىنى تولۇق يېتىلدۈرۈش ھەمدە كىشىلىك ھوقۇقى ۋە ئاساسىي ئەركىنلىككە بولغان ھۆرمىتىنى كۈچەيتىش . مائارىپ ھەر قايسى دۆلەتلەر ، ئىرقلار ياكى ھەر قايسى دىنىي گۇرۇھلار ئارا چۈشىنىشنى ، يول قويۇشنى ۋە دوستلۇقنى ئىلگىرى سۈرۈشى ھەمدە بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ تىنچلىقىنى قوغداش يولىدىكى تۈرلۈك پائالىيەتلىرىنى ئالغا سۈرۈشى كېرەك .

(3) ئاتا - ئانىلار پەرزەنتلىرىنىڭ ئېلىشقا تېگىشلىك بىلىم تۈرلىرىنى ئاۋۋال تاللاش ھوقۇقىغا ئىگە .

Article 27

(1) Everyone has the right freely to participate in the cultural life of the community, to enjoy the arts and to share in scientific advancement and its benefits.

(2) Everyone has the right to the protection of the moral and material interests resulting from any scientific, literary or artistic production of which he is the author.

27 - ماددا

(1) ھەممە ئادەم جەمئىيەتنىڭ مەدەنىي تۇرمۇشىغا ئەركىن قاتنىشىپ ، سەنئەتتىن بەھرىمەن بولۇشقا ھەمدە ئىلىم - پەن تەرەققىياتىدىن ۋە ئۇنىڭدىن ھاسىل بولغان پاراۋانلىقتىن تەڭ بەھرىمەن بولۇشقا ھوقۇقلۇق .

(2) ھەممە ئادەم ئۆزى ئىجاد قىلغان ئىلمىي ، بەدىئىي ئەسەرلەردىن ۋە گۈزەل سەنئەت ئەسەرلىرىدىن ھاسىل بولغان مەنئىي ۋە ماددىي مەنپەئەت مۇناسىۋىتى بىلەن ، قوغدىلىش ھوقۇقىغا ئىگە .

Article 28

Everyone is entitled to a social and international order in which the rights and freedoms set forth in this Declaration can be fully realized.

28 - ماددا

ھەممە ئادەم مۇشۇ خىتابنامىدە قەيت قىلىنغان ھوقۇق ۋە ئەركىنلىكنىڭ تولۇق رېئاللىشىشىغا ئىمكان بېرىدىغان بىر خىل ئىجتىمائىي ۋە خەلقئارا تەرتىپنى تەلەپ قىلىشقا ھوقۇقلۇق .

Article 29

(1) Everyone has duties to the community in which alone the free and full development of his personality is possible.

(2) In the exercise of his rights and freedoms, everyone shall be subject only to such limitations as are determined by law **solely** for the purpose of securing due recognition and respect for the rights and freedoms of others and of meeting the just requirements of morality, public order

پەقەت، بىردىنبىر، solely ['səʊli]

يالغۇز

and the general welfare in a democratic society.

(3) These rights and freedoms may **in no case** be exercised contrary to the purposes and principles of the United Nations.

29 - ماددا

(1) ھەممە ئادەم جەمئىيەت ئالدىدا مەجبۇرىيەتنى ئۈستىگە ئالغان بولسۇن ، چۈنكى ، ئۇلارنىڭ خاسلىقى جەمئىيەت ئىچىدىلا ئەركىن ۋە تولۇق راۋاج تاپالايدۇ .

ھەرگىز، قەتئىي in no case

(2) ھەممە ئادەم ئۆزىنىڭ ھوقۇقى ۋە ئەركىنلىكىنى يۈرگۈزگەندە ، قانۇندا بەلگىلەنگەن چەكلىمىگە ئۇچرايدۇ ، بۇنداق چەكلىمىنى بەلگىلەشتىكى بىردىنبىر مەقسەت – باشقىلارنىڭ ھوقۇقى ۋە ئەركىنلىكىنىڭ تېگىشلىك دەرىجىدە ئېتىراپ قىلىنىشى ۋە ھۆرمەت قىلىنىشىغا كاپالەتلىك قىلىش ھەمدە دېموكراتىك جەمئىيەتتە ئەخلاق ، جەمئىيەت تەرتىپى ۋە ئومۇمىي پاراۋانلىقنىڭ ئورۇنلۇق ئېھتىياجىغا لايىقلىشىش .

(3) ئاشۇ ھوقۇق ۋە ئەركىنلىكلەرنى يۈرگۈزگەندە ، ھەر قانداق ئەھۋالدا بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ ئاساسىي مەقسىتى ۋە پىرىنسىپىغا خىلاپلىق قىلىشقا بولمايدۇ .

Article 30

Nothing in this Declaration may be interpreted as implying for any State, group or person any right to engage in any activity or to perform any act aimed at the destruction of any of the rights and freedoms set forth herein.

30 - ماددا

بۇ خىتابنامىنىڭ ھەر قانداق بىر ماددىسىنى ھەر قانداق دۆلەت ، گۇرۇھ ياكى شەخس مۇشۇ خىتابنامىدە قەيت قىلىنغان ھەر قانداق ھوقۇق ۋە ئەركىنلىكنى بۇزۇش مەقسىتىدىكى پائالىيەت ياكى ھەرىكەتلەرنى ئېلىپ بېرىشقا ھوقۇقلۇق دەپ سۈكۈت قىلىدىغان مەنىدە چۈشەندۈرۈشكە بولمايدۇ .

تامام

ماتېرىيال مەنبەسى : <http://www.unhcr.ch/udhr/lang/uiq.htm>